

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 13. aprila 1881.

Obseg: Kako ravnati s cepiči. — Pivškim kmetovalcem v prevdarek. (Dalje.) — Ribško društvo na Kranjskem. — Živnoredja v Trnovsko-Uremski dolini. (Dalje.) — Vpliv različne krme na svinjsko meso. — Nova polža. — Rimska stolica zaščitnica blagovestnikov slovanskih v boji z nemškimi škofi. (Dalje.) — Posestva grofa z Spanheima v slovenskih gorinah. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako ravnati s cepiči. *)

Cepiči ali cepi se imenujejo leto stare mladike z vrhov sadnega drevesa.

Jemati se morajo:

1. Z žlahnih in pa rodovitnih dreves in sicer od tistih vej, ki kviško in na solnčni strani drevesa rastejo; nikoli pa iz postranskih vej, ki bolj k tlam kakor pa kviško silijo, kajti s takimi cepi požlahnjeno drevo bo le proti tlam, ne pa kviško rastlo.

2. Ne jemljite jih iz senčne strani drevesa, kajti slabiji so in po burji bolj odgrnjeni.

3. Ne jemljite jih iz senčne veje, kajti potlej bi drevó preveč kviško rastlo kakor smreka, ne pa narazen.

4. Cepi morajo biti zdravega lúba, ki imajo čvrste, okljene lesne, na lanskem lesu pa cvetne popke, pa lep stržen, ki ni ne črn ne rujav.

5. Jemati se morajo le od zdravih dreves, ki nimajo nobene bolezni ali oskrumbe.

Večidel lomijo cepe takrat, kedar cepijo, a to je velika napaka! Vedite tedaj, kedar naj se cepi nabirajo.

Cepi se navadno nabirajo od svečnice do sv. Gregorija, ali sploh, dokler muzga ali sok v drevo ne prihaja, nikdar nikoli pa pozneje, kedar je drevo uže muževno in brst poganja. Tudi pozno v jeseni, čeravno tako nanese, se smejo nalomiti; vendar vselej le takrat, ko je uže mraz sok ali muzgo v drevesu strdil.

Ako se cepi pozimi ali v hudem mrazu naberejo, ne smejo se prijemat z golo roko, ki je gorka, ampak z ruto ali rokavico. Tudi se ne smejo brž na gorko prenesti, ampak denejo se poprej pol ure v mrzlo vodo, da zmrzline iz njih potegne; potem še le se shranijo.

Če so cepove mladike dolge, odrežejo se pri starem lesu; če pa so kratke, naj se za en palec starega lesa ž njimi vred odreže.

*) Gosp L. P.: Boljega poduka, kako s cepiči ravnati, vam ne moremo podati, kakor je ta, al zamudili ste uže čas vprašanja, ker drevje je uže menda povsod muževno postalo, takih cepičev lomiti ali rezati pa ne gré več. Vred.

Naj opomnimo tukaj prazne vraže, katero imajo po nekaterih krajih, češ, da cepi se smejo le odlomiti, ne pa odrezati. A očitno je, da se z odlomom vej drevesu škoda godi, ker se večidel rado zadere ali začehne, da se veja potem suši. Ako se pa lepo nad popkom odreže, se jej nič ne zgodi.

Ker se cepi nabirati morajo, predno se ž njimi cepi, zato se morajo dobro shraniti, in sicer tako-le: Na vrtu se poišče na senčni strani kak pripraven kot, in ko so cepi v butarice rahlo povezani in po sorti znamenjani, vtaknejo se skoncema en palec globoko v mokro prst, in pokrijejo, da dež in sneg na-nje ne gré. Če zmrznejo, morajo se prej, ko se ž njimi cepi, v vodo djati, da zmrzline iz njih potegne. Še boljše je pa, če se kaka posoda s prstjo napolni in se cepi vanjo potaknejo, kakor je bilo zgoraj rečeno, se potem v kak hladni kraj postavi, toda ne v zaduhljivo klet, ali v jamnico. Spomladi, ko pričinja gorko prihajati, se denejo na mrzleji kraj, da ne odganjajo, ker potlej niso pripravljeni za cepljenje.

Iz tega, kar je tu rečeno, lahko se vidi, da cepi se ne smejo jemati: 1) od taci dreves, katera imajo kako bolezen, postavimo, raka, rjó ali pike in druge oskrumbe, kajti novocepljenec bi gotovo potem isto bolezen imel; 2) se ne smejo jemati za cepe tako imenovani vodeni poganjki, to je, tiste mladike, ki iz debla ali saj iz vej blizo debla ali pa iz korenin naravnost kviško poženo; 3) ne smejo se jemati z nerodovitnih dreves, ali s takih, ki le včasih rodé, ker novocepljenec potlej tudi nerodoviten ostane in se pozneje precepiti mora; to pa je za več let zamuda. Zapomniti si je treba, da je novocepljenec tedaj lep ali grd, zdrav ali bolan, rodoviten ali nerodoviten, kakor je bilo drevó, s katerega je bil cép vzet.

Še nekaj: Če so pa shranjeni cepi zeló zvenéli in zmedleli, naj se, kolikor jih je bilo v prsti, postavijo v vodo, ali naj se v krompir ali jabelko vtaknejo, da spet oživé. Toliko cepa pa, kolikor ga je bilo v vodi ali vrsti, se pri cepljenju zavrže, kajti tisto ne sme v divjak priti. Z nekoliko zvenelimi cepi se bolj muževni, in z muževnimi cepi se bolj medli divjaki cepijo, kajti medli divjaki so manj močni, pa več muzga v cep pošiljajo.

Tudi se ne smejo cele mladike v divjak vtikati; cep ne sme več ko tri popke, k večemu pri debelejših divjakih, štiri imeti, zakaj divjak, če tudi je močan, ne more cele mladike rediti in rane celiti; le šamar iz tacega rad zraste.

In zadnjič mora tudi med cepom in divjakom neka primera biti, to je, na debeleje divjake morajo tudi debeleji cepi, na drobneje pa šibkeji cepi priti; zakaj? — to vsak lahko previdi?

Pivškim kmetovalcem v prevdarek.

Pisal R. Dolenc.

(Dalje.)

Cilj in konec predrugačenja, zboljšanja ali splošno rečeno, času primernege uredjenja kmetijstva na Pivki biti more le blagostanje njenih kmetovalcev. Kmetovalec se more pa le tadaj premožen imenovati, ako mu njegovo kmetijstvo na eni strani za hišo zadosti potrebnih pridelkov, to je, zadosti živeža, na drugi strani pa tudi toliko trgovinskih pridelkov podaja, da more z denarjem, katerega za nje strži, davke lahko plačevati, vse potrebo, kar doma ne pridela, kupiti, vrhu tega pa še posestvo zboljšati, premoženje pomnoževati.

No, kar se potrebnega živeža tiče, se sme reči, da ga na Pivki ravno ne pomanjkuje, vsaj v dobrih letinah ne; al veliko veliko primanjkuje Pivčanu trgovinskih pridelkov. In to ravno je vzrok, da na Pivki tudi pri največjih in še prav štedljivih posestnikih na mestu pravega blagostanja le kaj tesno izhajanje, pri majhnih pa kar naravnost rečeno beračijo nahajamo.

Prodaja se sicer na Pivki senó, prodaja se lés iz gozdov, prodaja se tudi živina. To so res kmetijsko-trgovinski pridelki, toda žalibog na Pivki taki, kakoršni so v stanu deželo, namesti da bi jo bogatili, v blagostanji le še nazaj potisniti, jo še bolj osiromašiti. Pri kmetijstvu senó, sploh krmo prodajati, to imenuje Nemeč po pravici „Raubwirtschaft“ (roparsko gospodarstvo), kar je gotovo pri devet- in devetdesetih med sto gospodarstvih gola istina. Kjer se senó prodaja, zatiruje se živinoreja, brez živinoreje pa ni gnoja, brez gnoja pa ne pridelka, kajti gnoj in le gnoj je prav prva poglavitna podlaga vspešnemu kmetijstvu. Kmetijstvo brez zadostnega gnoja je truplo brez nog, katero se ne more pokonci vzdržavati, ampak pasti mora.

Prodaja lesa iz gozdov je popolnem upravičena, ako se ga vsako leto le toliko izseče, kolikor ga priraste. Ali kje se tako izsekavanje na naši Pivki nahaja? K večemu v graščinskih gozdih, nikakor pa v kmečkih, kajti komaj so gozdove razdelili, so jih večinoma tudi koj popolnoma izsekali; zdaj pa sam Bog vé, koliko let bode trebalo, da gozd zopet dorase. V večini slučajev nadomestoval bode pa nekdašnji gozd le pusti neproduktivni kras. Tukaj vidimo toraj zopet roparsko gospodarstvo v groznem pomenu besede.

Prodaja se na Pivki tudi kolikor toliko živine. Živinoreja more povsod in ne le na Pivki eden najizdatnejših virov kmetijskega blagostanja biti. Živinoreja daje lep gotov denar, daje pa tudi kmetijstvu neobhodno potrebnega gnoja; ali v kakošnem stanu je živinoreja na Pivki? v prežalostnem, z izginljivo majhno izjemo, kajti senó se prodaja. Gospodar pridelava znabiti 700 do 1000 centov sená, redi si pa pri tem zaabiti le 6 ali 8 goved, ali pa še toliko ne. Vse tem ostalo senó izpelje se v Trst. Pri takih razmerah na naši Pivki prave, deželi primerne živinoreje še nahajamo ne, v kljub temu, da gospodarijo Pivčani sploh še vedno po kaj prvotnem, tako zvanem orniškem gospodarskem načinu (Egartenwirtschaft), katero je ravno za obilo živinorejo in skoro izključljivo le za živinorejo namenjeno. Čisto naravni nasledek temu je pa ta, da zato tudi živinoreja pivškemu kmetovalcu primeroma celó malo denarnega dobička donaja, kajti kjer ni blaga, ni kupca, kjer ni kupca, ni denarja. Prodajanje sená je za Piv-

čane denarni vir, katerega se more v namen povzdige kmetijstva odločno močno močno zalastiti, osobito pri večjih in največjih gospodarstvih. Gozdni denarni dohodek je većinoma uže potekel ali bode vsaj prav kmalu. Edino le živinoreja je denarni vir, kateri je v stanu, Pivčane rešiti, osobito v zvezi s tako zvano kmetijsko obrtnijo, o kateri pa dandanes še duha niti sluha najti ni. (Dal. prih.)

Ribško društvo na Kranjskem.

Ker se je umetalna riboreja uže v mnogih krajih Avstrijskega ustanovila, po kateri so se ribe v rekah in potokih obilno pomnožile, se je tudi na Kranjskem ustanovilo ribško društvo, čegar pravila so dobila od sl. c. kr. deželne vlade 12. grudna l. l. šte. 9562 potrjenje. Do sedaj je k temu velekoristnemu društvu uže 108 udov pristopilo.

Namen temu društvu je, v naših mnogih potokih in rekah žlahne ribe vsake baže z umetalno riborejo pomnožiti in tako pripomoči, da se bodo, če bode ljudstvo ceniti znalo važnost tega podvzetja, dobile povsod in vsaki čas ribe po nižji ceni, kakor do sedaj.

Kranjsko ribško društvo v Ljubljani je pripravljeno vsakemu, kdor se hoče poprijeti umetalne riboreje na deželi, podati natančni navod in pouk.

Ribška postava je bila dovršena v zadnji seji kranjskega deželnega zbora l. 1880. in potrjena po cesarjevem sklepu meseca grudna.

V imenu ribškega društva usojam si prositi velečastite gosp. župnike na deželi in vse zavedne domoljube omenjeno koristno napravo blagovoljno podpirati in ljudstvu priporočati, da ne lovi žlahnih rib ob času drstva. In sicer naj se ne lové: postrvi meseca listopada in grudna, sulci meseca sušca, lipani meseca svečana in sušca in meniki meseca grudna in prosenca.

Razen drstja naj se pa tudi ne lové postrvi pod $\frac{1}{4}$, sulci pod $\frac{1}{2}$, lipani pod $\frac{1}{4}$ in meniki pod $\frac{1}{2}$ funta stare vage.

Tudi za rake naj bi se skrbelo, da se od meseca kimovca do konca sušca ne lovijo, in razen tega časa tudi ne pod 7 colov z razpetimi šipalnicami.

Samo na tak način bi bilo mogoče, naše dobre, pa žalibog do sedaj zavoljo zanikernosti izpraznjene vode zopet napolniti z ribami in raki.

Umetalna riboreja društva se je uže pričela in je društvo gosp. Klincarju v Beli Peči na Gorenjskem poslalo 2000 iz Solnograda prejetih jajčic jako žlahne zlate postrvi, katere do sedaj še niso bile znane na Kranjskem.

Iz teh jajčic v umetalne predale vloženih se je izleglo 1800 bistrih ribic, katere se bodo, ko bodo dosegle dolgost enega prsta, vložile v belopeško jezero pod Mangartom.

Koncem tega meseca bode pa ribško društvo postavilo umetalne predale v gradu Rakovniku pod Zelenim hribom pri Ljubljani, in va-nje vložilo 4000, pri ribškem društvu v Neunkirchen-u v Zgornji Avstriji naročenih sulcevih jajčic.

Sl. občinstvo je uljudno vabljeno, prihodnji mesec si imenovane umetalne predale v Rakovniku ogledati.

Kdor hoče h kranjskemu ribškemu društvu pristopiti, naj se oglasi v pisarnici njegovi, ki je v gosposkih ulicah v knežjem dvoru (Fürstenhof) v drugem nadstropji, v sredah in sobotah od 9. do 12. ure dopoldne. Vpisnina znaša 2 gold., letni donesek pa tudi 2 gold.

R. K.